

Visszapillantás: 2010. november 8-án Buenos Airesben a város érseke, a 73 éves *Jorge Maria Bergoglio* – a mai Ferenc pápa – bíróság előtt áll. A kihallgatás célja, hogy tisztázza, milyen magatartást tanúsított az akkor még fiatal jezsuita páter a véres Videla-diktatúra idején, 1976 és 1983 között. Elsősorban az ország-szerte ismert, kétes múltú, *Horacio Verbitsky* nevű sztárújságíró kutatásai alapján vádolják azzal, hogy összejátszott *Jorge Videla* és *Emilio Massena* tábornokokkal, és eközben még két rendtársát is kiszolgáltatta nekik.

Az annak idején negyedik évtizedét kezdő jezsuita páternek, Bergogliónak mint a rend argentinai provinciája főnökének ólmos levegőt kellett beszívnia. Napirenden voltak az elhurcolások, kínzások, mézszárlások. 30 000 eltűnt, 500 meggyilkolt anya – akiktől elvették a börtönben született gyerekeiket – szegélyezte a diktatúra útját. Közben *Jorge Videla* diktátor a nemzeti Mária-szentélyben, *Lujanban* jámbor zarándokként az első sorban térdelve mímelte a hívó katolikust. Argentína püspökei – néhány kivételtől eltekintve – valóban nem éppen a diktatúrával szembeni ellenállás hőseinek bizonyultak. Azoknak az anyáknak a panaszait, akik hétről hétre öszszegyültek a Buenos Aires főterén álló elnöki palota előtt, hogy eltűnt fiaik és lányaik sorsát sirassák, nem is valamelyik argentin püspök, hanem a rendkívül elkötelezett német-brazil érsek, *Paulo Evaristo Arns* tárta a nyilvánosság elé.

Megrágalmazva

Mindazonáltal a szegények mellett állást foglaló latin-amerikai felszabadítási teológia hullámai Argentínába is átcsaptak. Rendi előljárójuk, *Jorge Maria Bergoglio* engedélyével két jezsuita professzor, a Magyarországról származó *Jálics Ferenc* és az amerikai *Orlando Jorio* is elment a szegények poklába, a nagyváros szélén lévő nyomornegyedekbe, hogy segítően a szegények mellé álljanak, és hirdessék nekik Jézus Krisztus felszabadító üzenetét Isten fiaiként és lányaiként birtokolt emberi méltóságukról. A diktatúra szemében az ilyen papok ellenségnek, kommunistának számítottak. Bergoglio meg akarta óvni őket a letartóztatás veszélyétől, és az előljáró-

juk iránti engedelmségre hivatkozva visszahívta őket a nyomornegyedekből. Ezt mindketten elutasították. Nem sokkal később tényleg letartóztatták, és ismeretlen helyre vitték őket. Bergoglio aktivizálódott, és hamarosan megtudta, hogy rendtársait a hírhedt *Escuela Superior de Medicina* kinzóközpontba vitték, a haditengerészeti tiszték egyik intézményébe, amelyet nemigen hagyhatott el élve bárki is. Hogy elérje szabadon bocsátásukat, Bergoglio kétszer is kapcsolatba lépett Videla tábornokkal, akitől végérvényesen megtudta, hol tartják fogva a két jezsuitát. Bergoglio aztán fölkereste a bosszúszomjas Massena tábornokot, a diktatúra rettegett halálangyalát is. A tábornokkal létrejött második találkozás végén, a búcsúzásakor odakiáltotta neki: „Hallja, Massena, szeretném azonnal élve visszakapni mindkettőt!” A rákövetkező éjszakán Jálicsot és Joriót elkábították, és helikopterrel elszállították egy lakatlan negyedbe. Hathónapos, embertelen kínzásokkal összekötött fogságuk idején a két jezsuitának kijelentették, hogy rendi előljárójuk, Bergoglio árulta el, és szolgáltatta ki őket a tábornokoknak. Azóta ez tarthatatlan vádaskodásnak bizonyult.

Mi több: Az akkori jezsuita előljáró nemcsak hogy senkinek sem ártott a katonai diktatúra idején, hanem – amint a mostanság több nyelvre lefordított, *Steven Spielberg* „Schindler listájára” utalva „Bergoglio listájának” nevezett szenzációs dokumentáció bizonyítja – számtalan ember életét mentette meg azzal, hogy hozzásegítette őket a meneküléshez. A rezsim által „felforgató elemeknek” elkönyvelt üldözöttek körében hamarosan ott keringett a jezsuiták Szent Ignác templomának, illetve a hozzá kapcsolódó rendháznak és iskolának a címe. Az üldözöttek itt találkoztak titokban Bergoglióval, aki megadta nekik az utolsó útmutatásokat, mielőtt elhagyták az országot azoknak az uszályoknak a felézetén, amelyek gyümölcsöt, gabonát és más kereskedelmi cikkeket szállítottak Buenos Airesből Montevideóba. Az utazás egy óra hosszát tartott. A hatalom birtokosainak sejtelmük sem volt arról, hogyan járt túl az eszükön ez a ravasz jezsuita. Ezt a szigorúan konspiratív módnak lehetett köszönni, amellyel az akciókat végrehajtották. Az üldözöttek lelkiyakorlatra, konferenciára vagy

ilyesmire jelentkeztek Bergogliónál, és még rendtársai sem voltak beavatva a dologba. A brazil jezsuiták is benne voltak ezekben az akciókban, de Buenos Airesben egyedül Bergoglio tudott minderről. Az idős *Juan Manuel Scannone*, ismert argentin teológus, aki akkoriban a rendházban lakott, azt mondja: „Ha valamelyikünk tudott volna ezekről a folyamatokról, az egész akció füstbe ment volna, letartóztatták és megkínnozták volna őt. Páter Bergoglio tudatában volt ennek a kockázatnak, ezért csinált mindent szigorúan titokban. Évekkel később sem beszélt róla. Semmiféle hírnevet vagy dicsőséget nem tartott fontosnak.”

Kalandozások

Nello Scavo La Lista di Bergoglio (Bergoglio listája) c. könyve (amelyhez a Nobel-békedíjas *Adolfo Pérez Esquivel* írt előszót) nem csupán a 2010. november 8-i kihallgatás jegyzőkönyvét tartalmazza, hanem azon „felforgatók” legkülönbözőbb történeteit is, akiket Bergoglio mentett meg a börtöntől és a haláltól. Elmeséli például *Alicia Oliveira* történetét, az első olyan nőét, akiből Argentínában hóhér lett, s aki a katonai puccs után elsőként vesztette el az állását. Nem volt katolikus, még megkeresztelt sem. Bergoglio az autója csomagterében szállította őt a rendházba, ahol találkozhatott három gyerekével. Befogadott három papnövendéket is, akik püspökük, *Enrique Angelelli*, La Rioja főpásztor meggyilkolásával összefüggésben szintén ki voltak téve a letartóztatás vagy éppen a meggyilkolás veszélyének. Ő mentette meg az író *Alfredo Somozát* is, anélkül hogy az megtudta volna, kinek köszönheti az életét. És amikor a *Gobulin* házaspár, Sergio és Ana a diktatúra célkeresztjébe került a nyomornegyedekben végzett munkájuk miatt, szintén Bergoglióhoz fordultak, aki annak idején eszükre őket. A férfit, akit letartóztattak, sikerült szabad lábra helyezettetni, úgyhogy elmenekülhetett feleségével együtt, aki addig valahol meghúzta magát, mert Videla fogdmegjei lázasan keresték. Az akkori olasz konzulhelyettes, *Enrico Calamai* – az akkori idők másik hőse – autójában vitték külföldre őket.

Julia Komarowski